

Euskara idatziaren zenbait akats

Artikulu sail honetan, euskara idatziaren problema batzuk* aztertuko ditut. Euskara idatziak, beste hizkuntza guztiek bezala, zailtasun batzuk ditu; guk, euskara erabiltzea nahi badugu, zailtasun horik* gainditzeko gai bihurtu behar dugu.

Edozein hizkuntza, ezer bada, mintzatzen den zerbait da. Haren egituratze guztia mintzagai izatean oinarritzen da. Baina gaur egun, kulturaren eraginagatik, idazkai ere bihurtu behar dugu, kulturaren trena hartu gura* badugu behintzat.

Eman dezagun, artikulu bat idatzi dugula. Zein da gure helburua? Irakurléari zerbait adieraztea. Hau da, irakurleak gure eritzia argi ikustea eta ulertzea. Beraz, idazterakoan, argi utzi behar dugu esaldi bakoitzaren esanahia.

Irakurle legez* ukan* dudan esperientzian, kasu berezi batzuetan ez dut ondo ulertu zenbait esaldiren esanahia. Baina hau ez da jazo* nire erruz, EUSKARA IDATZIAREN erruz baizik; hau da, euskara idatzi hori gai izan ez delako, esaldia garbi azaltzeko.

Kasu hauk* hiru multzotan klasifikatu ditut, eta banan banan azalduko dauzkizuet.

1. AKTIBO SINGULAR ETA PASIBO PLURALAREN ARTEAN SORTZEN DEN NAHASTEA

Euskal deklinabidean, forma bera dute kasu biek.

PASIBO MUGAGABE	AKTIBO SINGULAR	PASIBO PLURAL
gizon	gizonak	gizonak
izotz	izotzak	izotzak
haitz	haitzak	haitzak

Adibidez, **gizonak** hitzak gauza bi adieraz ditzake: **gizon batek** edo **gizon batzuk**. Hori dela eta, batzuetan nahastea sor dakiok irakurleri.

Nahaste hau kasu bitan gerta daiteke:

a) Esaldi luzeetan ez da argi esanahia ikusten azken mementorarte, eta birritan irakurri behar izaten da. Adibidez:

— Gaurko **gizonak**, estatistikek erakusten duten arauera, orait* dela ehun urteko **gizonak** baino gogorragoak **dira**.

— Gaurko **gizonak**, estatistikek erakusten duten arauera, orain dela ehun urteko **gizonak** baino gehiago irakurtzen **du**.

Irakurlea dudan dago azken mementorarte. Zer ote da? **Gizon batek?** **Gizon batzuk?**

b) Esaldi berean aktibo singular eta pasibo plural batera badatoz, ezin daiteke jakin zein den aktiboa eta zein pasiboa. Adibidez:

Izotzak haitzak apurtzen ditu.

Zerk zertzuk apurtzen ditu? Duda sortzen da, eta esanahia ez da argi ikusten.

2. A ORGANIKODUN HITZEN MUGATASUNA

Kasu honetan pasibo mugagabea eta pasibo mugatua berdin deklinatzen dira.

PASIBO MUGAGABEA	PASIBO MUGATUA
problema	problema
zientzia	zientzia

Adibidea: Problema gehiago aztertu gabe

Hau irakurriz gero, gauza bi uler daitezke:

- Problema konkretu bat gehiago aztertu gabe.
- Beste problema batzuk aztertu gabe.

Bizkaieraz ez dago iluntasunik kasu honetan, **problema + a = problemea** egiten delako. Beraz, esaldi desberdin bi dira:

- Problemea gehiago aztertu gabe.
- Problema gehiago aztertu gabe.

3. IRAGANEKO ESALDI ERLATIBOAK

Hemen gertatzen dena, zera da: aditz nagusia eta aditz erlatiboa berdin idazten direnez gero, nahastea egon liteke bien artean. Adibidez: **Mikelek egin zuen etxea, Josek erosi zuen, Ameriketatik etorri zen egunean.**

Zuen bi agertzen dira esangura desberdinekin. Esaldi hau presentean argi geratzen* da: **Mikelek egin duen etxea, Josek erosi du, Ameriketatik etorri den egunean.**

Baina iraganean* nahastea sor liteke, ez baitakigu **zuen** bakoitzaren esanahia, hau da, nagusi ala erlatiboa den.

ZER EGIN?

Artikulu honetan aipatu baino ez dut egin problema. Ikusten den bezala, «zerbait» behar da, esaldi mota horik* argitzeko.

Hurrengo artikuluan, literaturan eman zaion erantzuna aztertuko dut.

Bitartean, hor dago. Eta, ene ustez, erantzun bat eman behar zaio. Inondik ere ezin dezakegu ostrukaren* jokia egin. Burua lurpetik atera eta, zuzendu egin behar genuke problema.

J. R. ETXEBARRIA

dakioke, daitekio	dezakegu, daikegu
dauzkizuet, deutsuedaz, dizkizuet	ditzake, daikez
dezagun, daigun	zaio, joko